

ΚΛΕΙΩ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΔΙΣ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ ΕΝ ΛΕΙΨΙΑΙ.
ΠΕΡΙΟΔΟΣ Β'.

ΤΟΜΟΣ Στ'.
ΑΡΙΘΜ. ΙΟ (130).

Συνδρομή ἀρχομένη ἀπὸ 1. Ἀπριλίου ἐκάστου ἔτους ἐτησίᾳ μὲν
φρ. χρ. 25 ἐξάμηνος δὲ φρ. χρ. 12½.

ΕΤΟΣ Στ'.
τῇ 15/27. Αὐγούστου 1890.

ΡΟΥΔΟΛΦΟΣ ΒΙΡΧΩΒ.

 προεδρεύσας τοῦ ἐσχάτως ἐν Βερολίῳ συνελ-
θόντος δεκάτου διεθνoῦς ἱατρικοῦ συνεδρίου ἐξο-
χος παθολόγος καὶ πολιτικός ἀνὴρ Ρουδόλφος
Βίρχωβ ἐγεννήθη τῇ 13. ὁκτωβρίου 1821 ἐν τῇ πόλει
τῆς Πομμερανίας Schivelbein,
ἐφοίτησε δὲ εἰς τὸ ἐν Köslin γυ-
μνάσιον καὶ εἴτα ἐσπούδασε τὴν
ιατρικὴν ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ
Βερολίνου. Τῷ 1843 ἀναγορευ-
θεις διδάκτωρ, ἔτυχεν ὡς βοηθὸς
τοῦ Frierie εὐνοϊκῆς εὐκαιρίας
πρὸς παθολογικὰς ἐρεῦνας, ὧν
τὰ ἀποτελέσματα ἐναπεταμίευσε
μετὰ τοῦ συνεργάτου καὶ φίλου
του Reinhard ἐν τῷ ὑπ' αὐτῶν
ἰδρυθέντι τῷ 1847 ἱατρικῷ περιο-
δικῷ «Ἀρχεῖον τῆς παθολ. ἀνα-
τομίας καὶ φυσιολογίας». Ἀποῦ
ἐδημοσίευσεν πλεῖστα σπουδαιό-
τατα ἱατρικὰ συγγράμματα, δι'
ὧν ἐκτήσατο μεγάλην φήμην ἐν
τῷ ἐπιστημονικῷ κόσμῳ, προσε-
κλήθη τῷ 1849 εἰς Würzburg ὡς
τακτικὸς καθηγητὴς καὶ ἐκλείψε
τὴν ἱατρικὴν σχολὴν τοῦ πανεπι-
στημίου τῆς πόλεως ταύτης ὡς ἐξοχος διδάσκαλος τῆς
καλουμένης Βυρτςβουργείου σχολῆς (Würzburger Schule).
Τῷ 1859 προσεκλήθη ὡς τακτικὸς καθηγητὴς τῆς ἱατρι-
κῆς εἰς τὸ ἐν Βερολίῳ πανεπιστήμιον, τοῦ ὁποῦ ἡ
ιατρικὴ σχολὴ εἰς αὐτὸν κυρίως ὀφείλει μέγα μέρος τῆς
φήμης αὐτῆς. Τῷ 1874·διωρίσθη μυστικὸς ἱατρικὸς σύμ-
βουλος (Geheimer Medicinalrath). — Τὰς σπουδαιότητας
τοῦ Βίρχωβ ἐρεῦνας καὶ ἀνακαλύψεις ἐν πᾶσι τοῖς κλά-
ΚΛΕΙΩ. ΤΟΜΟΣ Στ'.

ΡΟΥΔΟΛΦΟΣ ΒΙΡΧΩΒ.

δοις τῆς ἱατρικῆς ἐπιστήμης οὐδὲ ἀπλῶς νὰ μνημονεύ-
σωμεν δυνάμεθα ἐνταῦθα, περιοριζόμεθα δὲ μόνον εἰς
τὸ νὰ ὑπομνήσωμεν ὅτι ὁ ἐξοχος οὗτος τῆς Γερμανίας
ιατρός εἶνε ὁ ἰδρυτὴς τῆς καλουμένης Cellularpathologie
(παθολογίας τῶν κυττάρων), δι'
ἧς ἐξήσκησε σημαντικωτάτην καὶ
διαρκὴ ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς ἀνα-
πτύξεως ὁλοκλήρου τῆς ἱατρικῆς
ἐπιστήμης.

Ἐξόχως ὠφέλησεν ὁ Βίρχωβ
καὶ τὴν δημοσίαν ὑγιεινὴν διὰ
πολυαρίθμων καὶ ἐμβριθεστάτων
ἐρευνῶν περὶ καθαρισμοῦ τῶν
πόλεων, περὶ καθάρσεως ἐκ μι-
ασμάτων, περὶ ὑγιεινῆς τῶν σχο-
λείων, περὶ νοσοκομείων κτλ.
κτλ. — Ἀλλὰ καὶ τὴν ἐπιστήμην
τῆς ἀνθρωπολογίας καὶ τῆς ἐθνο-
γραφίας μεταρρυθμίσας καὶ ἀνοι-
κοδομήσας ἐπὶ νέων ὅλως βά-
σεων προήγαγεν εἰς θαυμασίαν
ἀκμὴν, ὡς ἀποδεικνύουσιν αἱ
μεγαλοφυεῖς καὶ πανταχοῦ νέους
ὀρίζοντας τῇ ἐπιστήμῃ διανοί-
γουςαι ἐρευναι περὶ τῶν κρα-
νίων τῶν διαφόρων φυλῶν, περὶ καταμετρήσεως τῶν
κρανίων διαφόρων ἐποχῶν, περὶ προϊστορικῶν λειψά-
νων, περὶ τῶν παναρχαίων κατοίκων τῆς Εὐρώπης, περὶ
τῆς φυσικῆς ἀνθρωπολογίας τῶν Γερμανῶν κτλ. κτλ.
Οὐ μόνον δὲ συγγράφων ἀλλὰ καὶ διδάσκων παρήγαγε
τῇ ἐπιστήμῃ ἀγλαωτάτους καρπούς, διότι ἐκ τῶν μαθη-
τῶν αὐτοῦ ἀνέφάνησαν πλεῖστοι διαπρεπεῖς καθηγηταὶ
καὶ ἐξοχοὶ ἱατροὶ τῆς Γερμανίας καὶ τῆς λοιπῆς Εὐρώπης.

Ὁ Βίρχωβ εἶνε καὶ ῥήτωρ δεινὸς ἐπὶ τε τῆς καθηγη-
τικῆς ἐδρας καὶ ἐπὶ τοῦ βήματος τῆς βουλῆς, -ὡς πολ-
λάκις κατέδειξεν ἀπὸ τοῦ 1859 ὡς ἀντιπρόσωπος τῆς

δημοτικῆς ἀρχῆς τοῦ Βερολίνου καὶ ἀπὸ τοῦ 1862 ὡς
μέλος τῆς πρωσικῆς βουλῆς, τέλος δὲ ἀπὸ τοῦ 1880
ὡς μέλος τῆς βουλῆς τοῦ γερμανικοῦ κράτους.

ΕΚ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ ΤΟΥ ΣΤΑΝΛΕΪ.

(Συνέχεια.)

Αἱ πέντε ἡμέραι εἶχον ἤδη παρέλθῃ πρὸ πολλοῦ
καὶ οὐδὲν ἵχνος ἐφαίνετο εἰσέτι ἐκ τῶν Μανζέμα. Ἐπὶ
τέλους τῇ 16. ὁκτωβρίου οἱ σκαπανεῖς διατρυπήσαντες
πυκνότητάν τι καὶ συμπαγὲς μέρος τοῦ δάσους ἀνεκά-
λυψαν αἰφνης ἀτραπὸν τινα, ἐν ᾗ ἐπὶ ἐκάστου δένδρου
ἐφαίνοντο τὰ ἰδιαίτερα σημεῖα τῶν Μανζέμα, ἡ δὲ ἀνα-
κάλυψις αὕτη ἐχαρετίσθη ὑφ' ὅλης τῆς φάλαγγος δι'
ἐπανειλημμένων ἀλαλαγμῶν. Μίαν ἐτι νύκτα πορευ-
θέντες διὰ τοῦ δάσους ἀφίκοντο τέλος τῇ ὑστεραίᾳ διὰ
μέσου καλλιεργημένων ἀγρῶν ἀραβοσίτου, ὀρύζης, γλυ-
κῶν γεωμήλων καὶ κυάμων εἰς τὸν σταθμὸν Ἰπότο τοῦ
Κιλόγγα Λόγγα. Ἐνταῦθα ἔτυχον κατ' ἀρχὰς φιλό-
φρονος ὑποδοχῆς. «Δι' ἡμᾶς ἐλάβομεν», γράφει ὁ Στάν-
λεϋ, «τρεῖς αἰγας καὶ δώδεκα καλάθους ἀραβοσίτου...
Κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας τῆς ἐν τῷ σταθμῷ Ἰπότο διαμο-
νῆς ἡμῶν ἐπάσχομεν δεινῶς ὑπὸ ἀδυναμίας καὶ ἐξαντλή-
σεως. Ἡ φύσις ἡ μᾶς δίδει πείναν καὶ δὲν μᾶς δίδει
τίποτε νὰ φάγωμεν, ἡ μᾶς παρέχει τὰ πάντα ἐν ἀφθο-
νίᾳ καὶ μᾶς ἀποστερεῖ τὴν ὄρεξιν. Τὰς δύο ταύτας
ἡμέρας εἶχομεν φάγη ἀφθόνως ὄρουσαν καὶ αἰγίον
κρέας καὶ ὡς ἐκ τούτου ἤρχισαμεν νὰ πάσχωμεν παντὸς
εἶδους ἐνοχλήματα. Τὰ μασσητικά ἡμῶν ὄργανα δὲν
εἴξευρον πλέον νὰ ἐπιτελῶσι τὴν λειτουργίαν των, ὁ
δὲ στόμαχος ἡμῶν δὲν ἐδέχετο τίποτε καὶ ἐφαίνετο ἐν
ἀταξίᾳ.» Ἄλλ' οἱ κατ' ἀρχὰς τοσοῦτον φιλόφρονες
Μανζέμα ἤρχισαν νὰ ψυχραίνωνται ἀφότου παρετήρη-
σαν ὅτι ὁ Στάνλεϋ δὲν εἶχε φέρῃ δῶρα δι' αὐτοὺς, διότι
ἄλλα μὲν εἶχεν ἀφίσῃ παρὰ τῷ Νέλσωνι, ἄλλα δὲ εἶχον
ἀπολεσθῇ κατὰ τὴν πορείαν. Διὰ τοῦτο ἤρχισαν οἱ Μαν-
ζέμα νὰ πωλῶσι τὰ τρόφιμα ὅλον ἐν ἀκριβώτερον, οἱ δὲ
πεινῶντες Σανσιβαρίται ἠναγκάζοντο νὰ πωλῶσι δι' ὀλί-
γην τροφήν τὰ ὑποκάμισά των, τὰ σαρίκιά των, τὰ ἐπα-
νωφόρια των, τὰ μαχαίριά των καὶ τὰς ζώνας των.
Μετὰ ταῦτα δὲ ἐδυσίαζον δι' ὀλίγους στάχεις ἀραβοσίτου
καὶ αὐτὰ τὰ ὅπλα των. «Ἡπειλούμεθα λοιπὸν» ἀνα-
φωνεῖ ὁ Στάνλεϋ «ὑπὸ τοῦ κινδύνου νὰ γείνωμεν δοῦ-
λοι τῶν δούλων τῶν Ἀράβων, ἀφοῦ κατωρθώσαμεν νὰ
σωθῶμεν ἀπὸ τὸν θάνατον τῆς πείνης καὶ ἀπὸ τὰς φο-
βεράς βλάβας, ἃς ἠδύναντο νὰ ἐπιφέρωσιν ἡμῖν αἱ πο-
λυάριθμοι φυλαὶ τῶν ἀγρίων.» Πρὸς πρόληψιν τοῦ
κακοῦ ἠναγκάσθη ὁ Στάνλεϋ νὰ λάβῃ αὐστηρότατα μέ-
τρα. Εἰς Σανσιβαρίτης, ὅστις εἶχε φωραθῇ ὅτι ἐκλείψε
καὶ ἐπώλησεν ἐν ὅπλῳ εἰς τοὺς Μανζέμα, ἐθανατώθη
διὰ τῆς ἀγχόνης. Τὸ μέτρον τοῦτο ἀποκατέστησε τὴν
τάξιν καὶ τὴν πειθαρχίαν, ἡ δὲ ἀποφασιστικότης τοῦ
Στάνλεϋ ἐνεποίησε καὶ εἰς τοὺς Μανζέμα τὴν ποθυ-
μένην ἐντύπωσιν.

Ἀλλὰ πρὸς σωτηρίαν τοῦ Νέλσωνος καὶ τῶν μετ'
αὐτοῦ ἐν τῷ πεδίῳ τοῦ λιμοῦ ἀπολειφθέντων, μόλις τῇ
26. ὁκτωβρίου ἠδυνήθη νὰ ἐπιχειρήσῃ τὴν πορείαν ὁ

ἀξιωματικὸς Ἰέφσον μετὰ 40 ἀνδρῶν ἐκ Σανσιβάρ καὶ
30 δούλων τῶν Μανζέμα, φερόντων ἱκανὴν ποσότητα
τροφίμων. Διὰ τῆς αὐτῆς ὁδοῦ, ἣν ἕτερον διὰ τοῦ δά-
σους μέχρι τοῦ σταθμοῦ τοῦ Κιλόγγα Λόγγα, ἐπέ-
στρεψεν ὁ Ἰέφσον ταχέως, συναντῶν κατὰ διαστή-
ματα τοὺς σκελετοὺς τῶν ὑπὸ τῆς πείνης ἀποθανόντων
ἐταίρων.

Ἐν τῇ πρὸς τὸν Στάνλεϋ ἐκδέσει τοῦ διηγείται ὁ
Ἰέφσον τὰ κατὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ Νέλσωνος ὡς ἐξῆς:
«Μόλις ἐξημέρωσε τῇ 29. ὁκτωβρίου, ἐξεκίνησα ἔχων
στερεὰν ἀπόφασιν νὰ φθάσω κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν
τὸν Νέλσωνα καὶ νὰ βεβαιωθῶ ἂν εἶνε εἰσέτι ζωντανός.
Συνοδευόμενος ὑπὸ ἐνὸς μόνου ἀνδρὸς ἐπροχώρησα τα-
χέως καὶ ἀφῆκα τοὺς ἄλλους πολὺ μακρὰν ὀπισθὲν μου.
Ὅτε ἐπλησίασα πρὸς τὸ πεδῖον ἐκεῖνο τοῦ λιμοῦ, κατε-
λήφθην ὑπὸ πυρετώδους ἀνυπομονησίας νὰ βεβαιωθῶ
περὶ τῆς τύχης τοῦ Νέλσωνος, καὶ ἤρχισα νὰ τρέχω,
διαπερῶν ποταμοὺς καὶ ῥύακας καὶ τάφρους καὶ τέλματα.

Ὅτε ἀπὸ τοῦ πλησιεστάτου λόφου κατέβην εἰς τὸ
πεδῖον οὐδένα ἄλλον ἦχον ἤκουσα εἰ μὴ τοὺς λυγμοὺς
καὶ τὴν ἀγωνίαν δύο ἀποθνησκόντων ἐν τινὶ καλύβῃ.
Ὅλος ὁ τόπος ἐκεῖνος εἶχε τὴν ὄψιν τῆς ἀπελπισίας
καὶ τοῦ πένθους. Ἐπορεύθην ἡμέρα περὶ τὴν σκηνὴν
καὶ εὗρον ἐκεῖ τὸν Νέλσωνα καθήμενον· ὁ δυστυχὴς
ἀνὴρ ἔλαβε τὴν προταθείσαν αὐτῷ χεῖρά μου καὶ εἶτα
ἀπέστρεψε τὸ πρόσωπον, στενάζων καὶ παραπονούμενος
μὲ ἀσθενῆ φωνὴν ἐπὶ τῇ μεγάλῃ του ἀδυναμίᾳ. Ἡ
ὄψις του ἦτο πολὺ μεταβεβλημένη· ἐφαίνετο ἐξηντλη-
μένος καὶ κάτισχνος καὶ εἶχε βαθεῖας αὐλακας περὶ
τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ ρυτίδας περὶ τὸ στόμα. Μοὶ διη-
γεῖτο τὴν ἀπελπίαν, ὑφ' ἧς κατελαμβάνετο κατ' ἐκά-
στην ἡμέραν, ἥτις παρήρχετο χωρὶς νὰ ἔρχεται καμμία
βοήθεια· ἐπὶ τέλους ἐσημάτισε τὴν πεποίθησιν ὅτι μᾶς
συνέβη δυστύχημά τι καὶ ὅτι ἠναγκάσθημεν νὰ τὸν ἐγ-
καταλείψωμεν. Ἐκ τῶν 56 ἀνδρῶν, οἵτινες εἶχον μείνῃ
μετ' αὐτοῦ, ὑπελείποντο μόνον 5, ἐκ τούτων δὲ οἱ δύο
ἔπνεον τὰ λείψια. Πάντες οἱ λοιποὶ ἢ ἀπέθανον ἢ
ἐλιποτάκτησαν.» — Οἱ σωθέντες μετεκομίσθησαν ὑπὸ
τοῦ ἀξιωματικοῦ Bonny εἰς τὴν ἀποικίαν τῶν Μανζέμα
ἐν Ἰπότῳ, ἐνθα ὁ λοχαγὸς Νέλσων ὀλίγον κατ' ὀλίγον
ἀνέλαβε τὰς δυνάμεις, οὕτως ὥστε βραδύτερον ἠδυνήθη
νὰ συμμετάσχῃ ὅλων τῶν κακουχιῶν τῆς περαιτέρω
πορείας.

Ὁ Στάνλεϋ, καταλιπὼν τοὺς ἀσθενεῖς ὑπὸ τὴν
προστασίαν τοῦ Δρ. Parkes καὶ τὸ πλοιάριον ἐν τῷ
σταθμῷ τοῦ Κιλόγγα Λόγγα, ἐπεχείρησε μετὰ τῶν ὑπο-
λειφθέντων ἀνδρῶν τὴν εἰς τὰ πρόσω πορείαν. Ἐφθασεν
ἤδη εἰς τὴν χώραν τῶν Βαλέσσε, ἥτις διακρίνεται διὰ
τὴν ἰδιορρυθμίαν τῶν κωμῶν τῆς. Αἱ κῶμαι αὗται τῶν
Βαλέσσε φαίνονται ἐκ πρώτης ὄψεως ὡς ἀποτελοῦμεναι